

नेपाल सरकारका राष्ट्रिय नीति परीक्षण/अध्ययन प्रतिवेदनको ढाँचा

(Policy Evaluation Framework)

१. प्रारम्भिक खण्ड (Preliminary Section)

- क. आवरण पृष्ठ (Cover Page): नीतिको नाम, परीक्षण गर्ने निकाय/मन्त्रालयको नाम, प्रतिवेदन बुझाएको मिति।
- ख. कार्यकारी संक्षेप (Executive Summary): नीतिको मुख्य उद्देश्य, परीक्षणको निष्कर्ष, नीतिमा समेटिएका र नसमेटिएका विषयहरू र मुख्य सुझावहरूको संक्षिप्त विवरण।
- ग. शब्दसंक्षेप (Acronyms): प्रतिवेदनमा प्रयोग भएका प्राविधिक वा संक्षिप्त शब्दहरूको सूची।

२. परिचय र पृष्ठभूमि (Introduction & Background)

- क. नीतिको संक्षिप्त परिचय: नीति निर्माणको मिति, यसको मुख्य लक्ष्य, उद्देश्य र लक्षित वर्ग।
- ख. परीक्षणको औचित्य (Rationale): नीति परीक्षणको आवश्यकता (समय सन्दर्भ, नीतिमा तोकिएको समय वा नियमित परीक्षणका लागि)।
- ग. परीक्षणको उद्देश्य र क्षेत्र (Objectives & Scope): नीतिको कार्यान्वयन कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको अवस्था यसको प्रभाव र वित्तीय पक्ष।

३. नीति परीक्षणको विधि (Methodology)

नीति परीक्षणलाई वस्तुनिष्ठ र विश्वसनीय बनाउन अपनाइएको विधि:

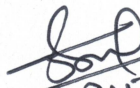
- क. परीक्षणका सूचकहरू (Evaluation Indicators): नीति परीक्षण गर्न तय गरिएका गुणात्मक (Qualitative) र संख्यात्मक (Quantitative) सूचकहरू।

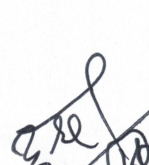
➤ गुणात्मक सूचक (Qualitative)

१. नागरिक सन्तुष्टि: नीति प्रतिको नागरिक/सरोकारवालाको धारणा
२. सुशासन: पारदर्शिता, जवाफदेहिता, पूर्वानुमानयोग्यता, जनसहभागिता
३. नीतिको दायरा: नीतिले समेट्ने क्षेत्र
४. जीवनस्तर परिवर्तन: शिक्षा स्वास्थ्य लगायत मानव विकास सूचकाङ्कमा भएका परिवर्तन

श्रीमान् पुरण सुचिव, ,

स्वीकृतीका लागि पेश गरेको हु।

मुख्य सचिव

मुख्य सचिव

५. समावेशिता: लक्षित वर्ग वा क्षेत्रमा पारेको प्रभाव
६. स्रोत साधनको पर्याप्तता: मानवीय, भौतिक तथा आर्थिक लगायत
७. नीतिको स्वीकार्यता: नीतिले परिकल्पना गरेका कानुनी ब्यवस्थाको तहगत सरकार संगको सामन्जस्यता र सरोकारवालाको परिपालना

➤ परिमाणात्मक सूचकहरू (Quantitative Indicators)

१. लाभग्राही संख्या
२. उत्पादन वृद्धि
३. रोजगारी सिर्जना
४. राजस्व वृद्धि
५. बजेट खर्च
६. लाभ-लागत अनुपात

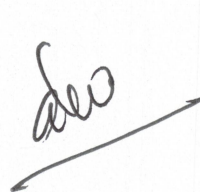
ख. तथ्याङ्क संकलन विधि:

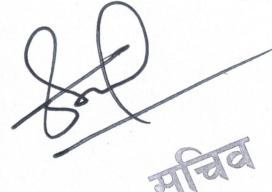
- प्राथमिक (Primary): सरोकारवालासंगको छलफल, लक्षित समूह सर्वेक्षण (Survey), वा लक्षित समूह छलफल (FGD) ।
- द्वितीयक (Secondary): सरकारी प्रतिवेदन, वार्षिक समीक्षा, र तथ्याङ्क विभागको डाटा तथा सान्दर्भिक स्रोतहरू ।

ग. परीक्षणका सीमाहरू (Limitations): तथ्याङ्क वा समयको अभावका कारण रहन गएका सीमाहरू ।

४. नीति परीक्षणका मुख्य मापदण्ड (Core Evaluation Criteria)

क्र.सं.	परीक्षणको क्षेत्र (Criteria)	मुख्य विश्लेषण गरिने प्रश्नहरू (Key Questions)
१	प्रासंगिकता (Relevance)	* संविधान, आवधिक योजना र राष्ट्रिय नीतिहरू । * नीतिले लक्षित वर्गको वास्तविक समस्या सम्बोधन गर्न गरेको प्रयास । * नीतिको परिवेश ।

सचिव

२	प्रभावकारिता (Effectiveness)	<ul style="list-style-type: none"> * नीतिको तोकिएको लक्ष्य र उद्देश्य हासिल भयो कि भएन र त्यसको अन्तरका विषयहरू । * लक्ष्य प्राप्तिमा देखिएका मुख्य बाधाहरू र जोखिमहरू ।
३	दक्षता (Efficiency)	<ul style="list-style-type: none"> * नीति कार्यान्वयनका लागि उपलब्ध स्रोत, साधन र समयको व्यवस्थापन । * लागतको तुलनामा प्रतिफल (Cost-Benefit) को अवस्था ।
४	प्रभाव (Impact)	<ul style="list-style-type: none"> * नीतिले व्यक्ति, समाज, राष्ट्र लगायत अर्थतन्त्र र वातावरणमा पारेको प्रभाव ।
५	दिगोपना (Sustainability)	<ul style="list-style-type: none"> * सरकारको लगानी वा बाह्य स्रोत प्राप्ति नभएको अवस्थामा पनि नीतिका कार्यक्रम तथा क्रियाकलापको निरन्तरता । * नीतिको दिगो कार्यान्वयनका लागि पर्याप्त स्रोत-साधन, संस्थागत क्षमता, सरोकारवालाको सहभागिता, प्रभावकारी समन्वय तथा नियमित अनुगमन र मूल्याङ्कनको व्यवस्था ।
६	अन्य नीति सामन्जस्यता (Policy Alignment & Coherence)	<ul style="list-style-type: none"> संवैधानिक, राष्ट्रिय नीति तथा संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहसँगको तादात्म्यता ।

६. निष्कर्ष तथा प्राप्त उपलब्धिहरू (Findings and Conclusion)

क. सबल पक्षहरू (Strengths): नीति कार्यान्वयनका सफल पक्षहरू वा असल अभ्यासहरू ।

ख. कमजोरी तथा चुनौतीहरू (Gaps & Challenges): कानुनी, संस्थागत, वित्तीय र जनशक्ति व्यवस्थापनमा देखिएका मुख्य समस्याहरू ।

ग. निष्कर्ष (Conclusion): नीति परीक्षण/अध्ययनबाट प्राप्त निष्कर्ष ।

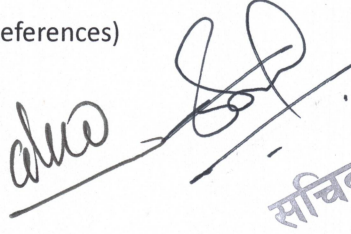

सचिव

७. सिफारिसहरू (Recommendations / Way Forward)

- क. तत्काल गर्नुपर्ने सुधार (Short-term)
- ख. मध्यकालीन सुधार (Medium-term)
- ग. दीर्घकालीन सुधार (Long-term)

८. अनुसूचीहरू (Annexes)

- क. नीति परीक्षणको कार्ययोजना (Action Plan)
- ख. छलफल गरिएका सरोकारवाला तथा विज्ञहरूको सूची
- ग. तथ्याङ्क संकलनका लागि प्रयोग गरिएका प्रश्नावली (Questionnaires)
- घ. सन्दर्भ सामग्रीहरूको सूची (References)

सचिव